

7
SINIF

DİM TÜRKÇE

DERS

İŞLEME

Modülleri

2. MODÜL

CÜMLEDE ANLAM

- Örtülü Anlam
- Eş ve Yakın Anlamalı Cümleler
- Anlamca Çelişen Cümleler
- Geçiş ve Bağlantı İfadeleri
- Cümle Oluşturma
- Cümle Tamamlama
- Amaç-Sonuç Cümleleri
- Neden-Sonuç Cümleleri
- Koşul-Sonuç Cümleleri
- Karşılaştırma Cümleleri
- Örneklendirme Cümleleri
- Benzetme Cümleleri
- Abartma Cümleleri
- Öznel Anlatımlı Cümleler
- Nesnel Anlatımlı Cümleler
- Gerçek Unsurlar
- Kurgusal Unsurlar
- Duygu Belirten İfadeler
- Cümlelerin İçerdiği Kavramlar



ÖRTÜLÜ ANLAM

Bir cümlenin ilk anlamının dışında taşıdığı diğer anlamlara **örtülü anlam** denir. Bir cümlenin örtülü anlamına ancak çıkarımda bulunarak ulaşılabilir.

Örnek:

- Yazarın son kitabını da dikkatle okumuş.
- ✓ Bu cümleden hareketle sözü edilen kişinin yazarın önceki kitaplarını da dikkatle okuduğu sonucuna ulaşılabilir. Bu anlam, cümlelerin örtülü anlamıdır.

Örnek:

- Yarin da seninle piknişe gidelim.
- ✓
-

 Bilgi Notu

“De” ve “bile” bağlaçları ile “yine” gibi tekrar bildiren sözcükler, cümlenin örtülü anlam kazanmasını sağlar.

Örnek:

- Bu problemi o öğrenci bile çözememiş.

Bu cümleden hareketle ulaşılabilecek yargılar aşağıdaki gibidir.

- ✓ Problemleri çözmeye başarılı olan bir öğrenci vardır.
- ✓ Soruyu çözemeyen başka öğrenciler de olmuştur.

Örnek:

- Onunla yine bir bahar gezisine çıkacağım.

Bu cümleden “daha önce de aynı kişiyle bahar gezisine çıkıldığı” sonucuna ulaşılabilir.

Örnek:

- Bu defa seninle ben de geziye gelmek istiyorum.

Bu cümleden çıkarılabilecek sonuçlar aşağıda verilmiştir.

- ✓ Daha önce bir geziye gidilmiştir.
- ✓ Bu geziye önceki geziye katılmayan biri de gelmek istemektedir.
- ✓ Önceki geziye birden fazla kişi katılmıştır.

 Bilgi Notu

Örtülü anlam konusu, sınavlarda daha çok aşağıdaki soru kalıplarıyla ilişkilendirilerek sorulmaktadır.

- Bu cümleden hareketle aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir / ulaşılabilir?
- Bu cümleden kesin olarak çıkarılabilecek yargı aşağıdakilerden hangisidir?

 Bilgi Notu

Örtülü anlam, karşılaştırma yapılarak oluşturulabileceği gibi aşamalı durumlar yoluyla da yapılabilir.

Örnek:

- Bırakın süper bilgisayarları günümüzün bir masaüstü bilgisayarı bile 1970'lerin en gelişmiş bilgisayarının milyonlarca katı daha yüksek hıza sahip.

Bu cümleden hareketle ulaşılabilecek yargılar aşağıda verilmiştir.

- ✓ Bilgisayar teknolojisinde büyük bir gelişme görülmüştür.
- ✓ Bilgisayarın en az elli yıllık bir geçmişi vardır.
- ✓ Günümüzdeki bilgisayarlar ile 1970'li yılların bilgisayarları arasında hız bakımından büyük farklar vardır.

**Etkinlik - 01**

- a. Elektrik konusunda çalışan ve yaptığı uçurtma deneyiyle meşhur olan Benjamin Franklin'in aynı zamanda kabiliyetli bir müzisyen olduğunu biliyor muydunuz?

Bu cümleden kesin olarak çıkarılacak yargıları belirleyiniz.

1. Elektrik konusunda en büyük keşfi Benjamin Franklin yapmıştır.
2. Benjamin Franklin, çok yönlü bir kişiye sahiptir.
3. Benjamin Franklin, yaptığı bir deney sayesinde tanınmıştır.
4. Benjamin Franklin, yaptığı uçurtma deneyiyle elektriği keşfetmiştir.
5. Benjamin Franklin, elektrik üzerine çalışmış bir bilim insanıdır.

- b. Bir milletin aynası olan dile baktığımız zaman orada o milletin gerçek kimliğini görürüz.

Bu cümleden hareketle ulaşılabilecek yargıları belirleyiniz.

1. Bir millete ait kültürel özellikler, o milletin dilinde kendini gösterir.
2. Her dilin kendine özgü bir yapısı vardır.
3. Bir milleti tam anlamıyla tanımak isteyen, önce o milletin dilini öğrenmelidir.
4. Diller, evrensel ortaklıkları ortaya koyan anlaşma araçlarıdır.
5. Milletler, ayırt edici değerlerini kendi dilleriyle ifade eder.

- c. Aşağıdaki cümleden çıkarılamayacak yargıları işaretleyiniz.

Bir değirmencinin oğlu olarak dünyaya gelen Rembrand, edebiyat okumak için üniversiteye gitse de hayattaki amacının resim çizmek olduğunu görüp resme yönelmiş, yaşadığı acıları ve kayıpları sanatına en iyi şekilde aktarmayı bilmiştir.

- ☐ Rembrand, yaşadığı acıları ve kayıpları resmine en iyi şekilde yansıttığı için hayattaki amacının resim çizmek olduğuna karar vermiştir.
- ☐ Rembrand, resim çizmeyi hayatının amacı olarak görmüş ve yaşadıklarını sanatına en iyi şekilde yansıtabilmiştir.



**EŞ VE YAKIN ANLAMLI CÜMLELER**

Aynı düşünceyi dile getiren cümlelere **eş anlamlı**, benzer düşünceleri dile getiren cümlelere **yakın anlamlı cümleler** denir.

Örnek:

- Aklını kullanmayan kişi, düşünce yönünden özgür değildir.
- Düşünce özgürlüğü, kişinin aklını kullanabilmesine bağlıdır.
- ✓ Bu iki cümlede de düşünce özgürlüğünden söz edilmiştir. Her iki cümlede de düşünce özgürlüğünün şartı olarak kişinin aklını kullanabilmesi gösterilmiştir. Bu cümleler eş anlamlıdır.

Örnek:

- Ümit, insanın yaşam kaynağıdır.
- Ümitsiz yaşanmaz.
- ✓ Bu cümlelerde “ümit” duygusunun insanı hayata bağladığı vurgulanmıştır. Bu cümleler yakın anlamlıdır.

Örnek:

- Hayatında adalet isteyenlerin daima uyanık olması gerekir.
- Haksızlığa uğramamak her zaman tetikte olmayı gerektirir.
- ✓ Her iki cümlede de konu, adaletin devamlı bir mücadele gerektirdiğidir. Bu cümleler yakın anlamlıdır.

Örnek:

- Hata yapmayanlar, hiçbir iş yapmayanlardır.
- Sadece herhangi bir girişimde bulunmayanlar hata yapmaz.
- ✓ Her iki cümlede de bir işle meşgul olmayanların hata yapmayacağı düşüncesi vurgulanmıştır. Bu cümleler eş anlamlıdır.

**Etkinlik - 02**

Aşağıdaki cümlelerden anlamca birbirine yakın olanları eşleştiriniz.

- Nasıl ki bir çiçek susuz, güneşsiz büyüyemezse insanlar da değişik konuları işleyen kitapları okumadan gelişemez.
- Okumada seçici olmak önemlidir çünkü yazılmış bütün eserleri okumaya vakit yetmez.
- Okumak farklı ülkelere, farklı kültürlere yapılan eğlenceli bir yolculuktur.
- Kitaplardan; farklı milletlerin, çeşitli coğrafyaların özelliklerini öğrenebilirsiniz.
- Okuyacağımız kitapları doğru belirleyip değerli olanları tercih etmeliyiz.
- İnsanı insan yapan, aklını ve gönlünü geliştiren; farklı türlerdeki kitaplardır.

a.**b.****c.**

ANLAMCA ÇELİŞEN CÜMLELER

Anlam bakımından birbiriyle uyuşmayan, karşıt düşünceler taşıyan cümlelere **zıt anlamlı (anlamca çelişen) cümleler** denir.

Örnek:

- Aklı başa yaş getirir.
- Akıl yaşta değil baştadır.
- ✓ Bu iki atasözü farklı mesajlar iletmektedir. Birinci atasözünde aklın başa “yaş” yani deneyimle geleceği vurgulanmış, ikinci atasözünde ise akıllı olmak için yaşlı olmaya gerek olmadığı belirtilmiştir. Dolayısıyla bu iki atasözü anlamca çelişmektedir.

Örnek:

- Bir sanat eseri, duyguların yoğunlaştığı noktada ortaya çıkar.
- Aklın, düşüncenin ve mantığın olmadığı yerde sanat eserinden de söz edilemez.

✓

.....

.....



Etkinlik - 03

Aşağıdaki cümleleri karşıt anlamlılarıyla eşleştiriniz.

a. Bazen ne kadar çalışırsak çalışalım istediğimiz başarıyı yakalayamayız.

b. Okul, çocuğun sosyal hayatının başladığı yerdir.

c. Hatasız insan olmaz.

ç. Gülü seven dikenine katlanır.

d. İyilik eden iyilik bulur.

e. Ağzında bal olan arının arkasında iğnesi olur.

f. Gelecek, geçmişten çıkarılan derslerle inşa edilmelidir.

g. Çok seven insanları mesafeler ayıramaz.

1. İnsan; akıllı, bilgili ve fedakârsa yanlış yapmaz.

2. İyiliğe iyilik olsaydı, koca öküz bacak olmazdı.

3. İnsanları hataları ile kabul etmek yerine onları değiştirmeye çalışmalıyız.

4. Geçmiş geçti, gelecek henüz gelmedi, bugünün tadını çıkarmalı.

5. Gözden ırak olan gönülden de ırak olur.

6. Çalışmak bütün kapıları açan sihirli bir anahtardır.

7. Çocuk sosyalleşmeye aile bireyleriyle kurduğu iletişimle başlar.

8. Tatlı dilli insanların gönlü de güzel olur.

a.

b.

c.

ç.

d.

e.

f.

g.



Bilgi Notu

Cümleler aynı konuyu işlese de cümlelerin konuyu ele alış ve konuya bakış açıları farklı olabilir. Konunun aynı olması, o cümleleri yakın anlamlı kılmaz. Bu yüzden önce cümlenin konusu sonra da ana düşüncesi tespit edilmelidir.



1.

	Yanlış		Doğru
X	Ya, hepimiz yaşıyoruz böyle şeyler!..	✓	Tam olarak nasıl hissettiğini anlamıyor olabilirim ancak benim için değerlisin ve sana yardım etmek istiyorum.
X	Çık şu moddan, toparla kendini. Olaylara olumlu tara- fından bak bir de...	✓	Şu an buna inanmıyor olabilirsin ancak kendini bu şekilde hissetmediğin günler gelecek.
X	İyileşirsin. Bak hem senden daha kötü durumda olan- lar var.	✓	Yalnız değilsin, yanındayım. Bunu birlikte atlatacağız.
X	Bak, sana tavsiyem...	✓	Benimle istediğin zaman, istediğin kadar konuşabilirsin. Seni dinlerim.

Bu örneklerden hareketle zor durumda olan birine aşağıdaki cümlelerden hangisinin kurulması yanlış olur?

- A) Bu durumun zayıflıkla hiçbir alakası yok, insanın bedeni gibi zihni de hastalanabilir.
- B) Sana yardım etmeye her zaman hazırım, her zaman yanında olduğumu bilmeni isterim.
- C) İlaçların etkisini göstermesi biraz zaman alabilir, ilaçlarını ihmal etme ve doktorunla iletişimde kal.
- D) Bence hepsi senin kafanda, düşünmemeye çalış, pozitif şeylere odaklan.

2. Çocuklarınıza varlıklı olmayı değil, mutlu olmayı öğ-
retin böylece hayatları boyunca sahip oldukları şey-
lerin fiyatını değil kıymetini bilirler.

**Bu cümleden aşağıdakilerden hangisi çıkarıla-
maz?**

- A) İnsanlar, çocuklarına zengin ve mutlu olmayı öğ-
retmelidir.
- B) Çocuklara önce mutlu olmak öğretilmelidir.
- C) Mutlu olmayı öğrenenler, ellerindekinin kıymetini
bilirler.
- D) Mutlu olmak için pahalı şeylere ihtiyaç yoktur.

3. Andersen Ödülü sahibi, İtalyan edebiyatının büyü-
kalemi Nanetti, *Dedem Bir Kiraz Ağacı* ve *Kuyruklu
Yıldız Eken Adam* adlı kitaplarının yanına çocukların
gözünden modern dünya eleştirisini sunduğu *Düşler
Sirkisi*'ni de ekledi.

**Bu cümleden "Nanetti" ile ilgili kesin olarak çık-
arılabilir yargı aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Birden fazla eser vermiştir.
- B) Sadece eleştiri türünde yazılar yazmaktadır.
- C) Andersen'in elinden ödül almıştır.
- D) Sadece İtalya'da değil bütün Avrupa'da çok
okunmaktadır.

4. I. Bir lider, üstlendiği sorumluluk dışında her şeyden vazgeçebilir.
 II. Sorumluluk sahibi olmak, lider olmanın olmazsa olmazıdır.
 III. Sorumluluğu kabul edebilmek, insanın değerini belirleyen ölçütlerden biridir.
 IV. Sorumlusu olmadığı durumlar verdiğimiz tepkiler önemlidir.

Numaralanmış cümlelerden hangileri anlamca birbirine en yakındır?

- A) I ve II B) I ve IV
 C) II ve III D) II ve IV

5. Bir ön yargıyı yok etmek, atomu parçalamaktan daha zordur.

Aşağıdakilerden hangisi anlamca bu cümleyle aynı doğrultudadır?

- A) Teknolojik gelişmeler, hayatı olumsuz yönde etkilemektedir.
 B) Peşin hükümlü olan insanların görüşlerini değiştirmek oldukça güçtür.
 C) İnsan, nasıl inanıyorsa öyle yaşamalıdır.
 D) Düşünce özgürlüğünün olmadığı yerde huzurdan söz edilemez.

6. I. Hata yapma imkânı verilmeyen çocukların olgunlaşma süreci geç tamamlanır.
 II. Etrafını tanıma isteğiyle hareket eden bir çocuğun hata yapmasından daha doğal bir şey yoktur.
 III. Çocuğunuzun deneyim kazanmasını istiyorsanız hatalarını hoşgörülle karşılamamız gerekir.
 IV. Hatasız bir insan yoktur, önemli olan yapılan hatalardan ders çıkarabilmektir.

Numaralanmış cümlelerden hangileri anlamca birbirine en yakındır?

- A) I ve II B) I ve III
 C) II ve IV D) III ve IV

7. Hayal ettiği noktaya ulaşmak isteyen bir kişi, doğuştan sahip olduğu olumlu özelliklerini geliştirmelidir.

Aşağıdakilerden hangisi anlamca bu cümleyle çelişmektedir?

- A) Kalıtımsal olarak kazanılan iyi nitelikler, eğitim yoluyla daha iyi bir seviyeye çıkarılmalıdır.
 B) Zaman içinde geliştirilmeyen kimi yetenekler körelir, işe yaramaz hâle gelir.
 C) Başarının anahtarı, kişinin var olan özellikleriyle yetinip hedefe varmaya çalışmasıdır.
 D) Her insan, eğilim gösterdiği alanda uzmanlaşmaya çalışmalıdır.

8. İçinde yaşadığı toplumu tanımayan, anlamayan, beğenmeyen bir kişinin bu topluma faydalı olması düşünülemez.

Aşağıdakilerden hangisi anlamca bu cümleyle çelişmektedir?

- A) Ancak içinde yaşadığı topluma uzaktan bakabilmek, onu yabancı biri gibi algılayan biri toplumu geliştirebilir.
 B) Ancak kendi toplumumuzu tanıyarak sorunlu gördüğümüz durumlara müdahale edebiliriz.
 C) İçinde yaşadığımız topluma yararlı olmanın yolu, onu sevmek ve tanımadır.
 D) Çevresine faydalı olanların ortak özelliği, bu çevreye bağlı olmalarıdır.



GEÇİŞ VE BAĞLANTI İFADELERİ

Bir cümlede olumlu bir durumdan olumsuz bir duruma geçileceğini, açıklama getirileceğini, bir konuya vurgu yapılacağını bildiren sözcüklere veya söz gruplarına **geçiş ve bağlantı ifadeleri** denir. “Oysaki, başka bir deyişle, özellikle, ilk olarak, son olarak” vb. ifadeler geçiş ve bağlantı ifadesidir.

Oysaki

Aralarında karşıtlık veya aykırılık bulunan iki cümleyi “tersine olarak, aksine” anlamlarıyla birbirine bağlayan bir sözdür.

Örnek:

- Öğrenciler, staj yapmayı önemli bir eylem olarak görmez oysaki staj dönemi, iş hayatında büyük kolaylıklar sağlıyor.



Bilgi Notu

“Ama”, “fakat”, “lakin” gibi sözler de “oysaki” sözcüğüyle aynı işlevde kullanılabilir.

Başka Bir Deyişle

Bu söz “başka bir şekilde ifade etmek gerekirse” anlamında, kendinden önceki ifadenin anlaşılabilirliğini artırmak için kullanılır.

Örnek:

- Toplumsal kurallar, insan davranışlarını sınırlar, başka bir deyişle insanın yapıp yapamayacaklarını belirler.

Özellikle

“Özel olarak, her şeyden önce” anlamında kullanılan bu sözcük, vurgulanmak istenen durumu belirtmek için kullanılır.

Örnek:

- Düşünce hataları, özellikle sıkıntılı olduğumuz zamanlarda meydana gelir.

İlk Olarak

Bu söz; öncelik sonralık ilişkisiyle birbirine bağlı olan durumların anlatımında, önemsenen durum ifade edilirken kullanılır.

Örnek:

- Bu konu hakkındaki iddialar ilk olarak bu araştırmacı tarafından ortaya atıldı.
- Bütün malzemeleri hazırladıktan sonra ilk olarak soğanları tencereye koyun.

Son Olarak

Anlatımın tamamlanmasından önce belirtilmesi gereken son durum ifade edilirken kullanılır.

Örnek:

- Bu söyleşimizde Türkçenin önemi hakkında etraflıca konuştuk. Son olarak Türkçenin bize ait olanı bizce yansıttığını söylemem gerekir.



Etkinlik - 04

Aşağıdaki cümlelerde geçiş ve bağlantı ifadelerini belirleyerek bunların kullanım amaçlarını boş bırakılan yerlere yazınız.

a. Bu sağanakların, özellikle dik yamaçlı vadilerde, buz yığınlarında ve sığ göllerde koyu yapışkan maddelerin oluşumuna yol açtığı düşünülüyor.

.....

b. Sözcükleri gelişigüzel kullanmayı marifet sayıyor oysaki yerinde kullanılmamış bir sözcük, dinleyicide beklenen etkiyi doğurmaz.

.....

c. Bu büyük sahafa son olarak bir sahafın sahip olması gereken özellikleri sorduk. O da bir sahafın günümüze kadar basılmış neredeyse bütün eserleri bilmesi gerektiğini belirtti.

.....

ç. Dolu dolu bir makale yazmak istiyorsanız ilk olarak ayrıntılı bir araştırma yaparak konunuzun eksik yönlerini belirlemeniz gerekir.

.....

d. Eğitim, başka bir deyişle insanı hayat yolunda donanımlı kılma eylemi, ülkemizde üzerinde özellikle durulması gereken konuların başında geliyor.

.....

.....

e. Seninle sinemaya gelirim hatta arkadaşımı da getiririm.

.....

f. Kısacası biz sana güveniyoruz ve her şeyi başaracağını düşünüyoruz.

.....

g. Evin parkeleri değiştirilmeliydi hâlbuki ev sahibi tadilata hiç yanaşmıyordu.

.....

ğ. Sağlam arkadaşlıkların olsun istiyorsan öncelikle özverili olmayı öğreneceksin.

.....

h. Senin sözlerine hak veriyorum ne var ki onun üzülmesini de istemiyorum.

.....



**CÜMLE OLUŞTURMA**

Sözcüklerin veya söz öbeklerinin karışık olarak verildiği durumlarda anlamlı ve kurallı cümle oluşturmak için aşağıdaki noktalara dikkat edilmelidir.

1. Öncelikle yargı bildiren sözcük (yüklem) belirlenmelidir. Yüklem bir söz öbeğinden oluşabileceği unutulmamalıdır.
2. Yüklem, cümlede yargı bildiren ögedir. Cümleyi bitiren ifadedir. Diğer bütün ögeler yükleme uygun bir şekilde bağlanmalıdır. Bunu yapmanın yolu, yükleme uygun soruları sorarak diğer ögeleri bulmaktır.
3. Son olarak kurulan cümle okunmalı ve kurulan cümlelerin anlamlı olup olmadığına dikkat edilmelidir.

Örnek:

- I. salgın hastalık
- II. büyük küçük herkes
- III. aşılandı
- IV. olmasın diye
- V. geçen hafta

Bu sözlerden anlamlı ve kurallı bir cümle oluşturulmak istendiğinde doğru sıralama şu şekilde olur:

Büyük küçük herkes salgın hastalık olmasın diye geçen hafta aşılandı.
(II) (I) (IV) (V) (III)

CÜMLE TAMAMLAMA

Başında veya sonunda boşluk bırakılan bir cümle, anlam akışına göre mantıklı bir biçimde tamamlanmalıdır. Bunun için geçiş ve bağlantı ifadelerine, cümlede kullanılan deyimlerin anlamlarına dikkat edilmesi gerekir.

Örnek:

- Geleceğe kalacak bir eser bırakmak istiyorsanız ----

Bu cümle uygun ifadelerle aşağıdaki gibi tamamlanır.

- ✓ her zaman taze kalacak konular seçmelisiniz.
- ✓ eskimeyecek bir anlatım yolu bulmalısınız.
- ✓ insanın hiç değişmeyen özellikleri üzerinde durmalısınız.

Cümle, bu ifadelerle tamamlanabilir çünkü her zaman okunacak bir eser vermek için “her zaman taze kalacak konu”, “eskimeyecek bir anlatım” seçmek ve “insanlığın değişmeyen özellikleri” üzerinde durmak mantığa uygundur.

- ✓ sadece güncel konulara eserinizde yer vermelisiniz.
- ✓ tekdüze bir anlatım benimsemelisiniz.

Cümle, bu ifadelerle tamamlanamaz çünkü “güncel konular” zamanla eskiyecek ve hiçbir okurun ilgisini çekmeyecektir. “Tekdüze bir anlatım” ise okurları bıktıracaktır.



Etkinlik - 05

a. Numaralanmış sözlerden anlamlı ve kurallı bir cümle oluşturunuz.

1. I. sık sık

II. teleferik kazası

III. kontrol edilir

IV. yaşanmaması için

V. çelik halatlar

--	--	--	--	--

2. I. ve üretimini

II. değerlendirmesi

III. tüccar

IV. için kendisine

V. güvenilen kişidir

VI. milletin emeği

--	--	--	--	--	--

b. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun ifadelerle tamamlayınız.

1. Ona o kadar sinirlenmişti ki

2. Kabuğuna çekilmişti ve etrafında olup bitenlere

3. Bu hareket onu o kadar utandırmıştı ki âdeta

4. Bu hızlı şarkının temposuna bir türlü

5. Ağaçtaki meyveler, çok güzel görünüyordu ancak

c. Aşağıda karışık olarak verilen sözcükleri ve söz gruplarını kullanarak anlamlı ve kurallı cümleler oluşturunuz.

bir

yolculuk

her

uzun

başlar

tek

adımla

en

kötülüklerin

cezasız

haksızlıkların

büyüğü

kalmasıdır

yok etmektir

yolu

çözmenin

bir sorunu

en iyi

nedenlerini

sorunun

rüzgârın

değil

ona

karşı koydukları

yükselir

uçurtmalar

için

gücüyle

öğrenmenin

ilk

merak

adımıdır

sev

duvarını

ama

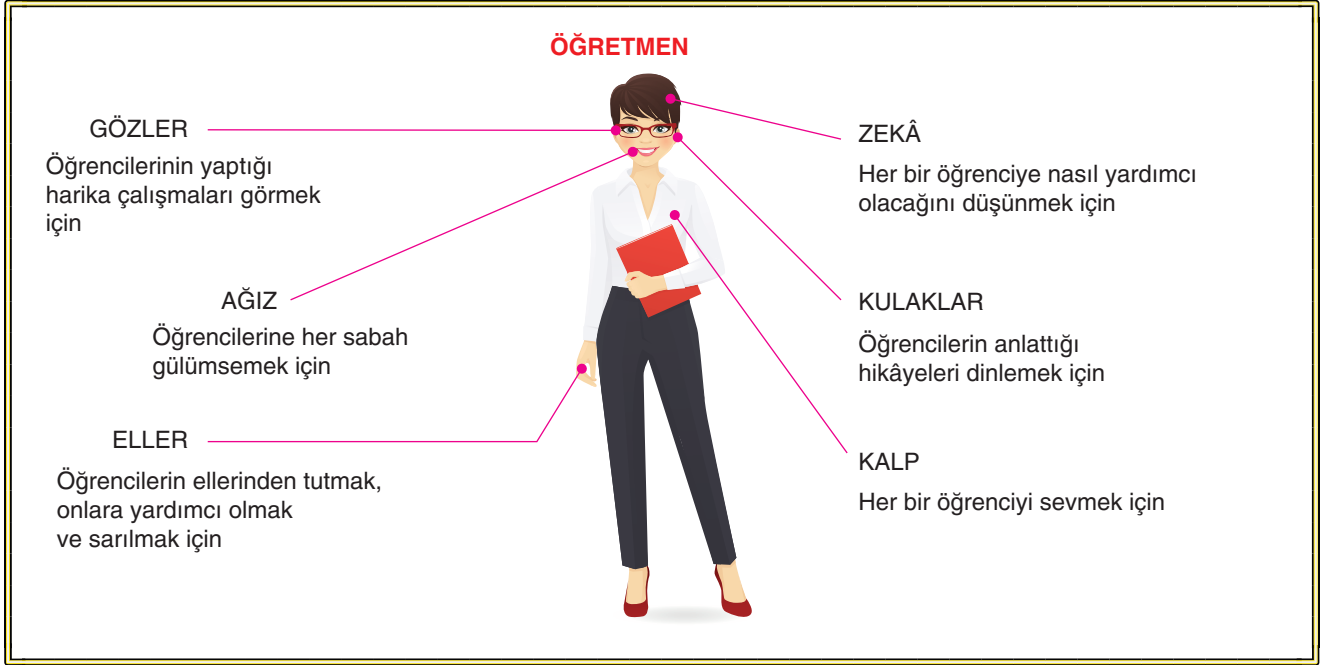
komşunu

yıkma





1.



Bu görseldeki tüm cümleler aşağıdakilerden hangisiyle tamamlanabilir?

- A) vardır. B) ortaya çıkmıştır. C) sağlandı. D) hazırladı.

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde geçiş ve bağlantı ifadesi diğerlerinden farklı bir amaçla kullanılmıştır?

- A) Ev sahibi, kimseden bir şeyini esirgemezdi ama kiracılarından lafını da sakınmazdı.
B) Bursa'nın tüm tarihî güzelliklerini anlattık son olarak yöresel lezzetlerine değinelim.
C) Ona ne kadar bağlı olduğumu herkes bilir fakat bu onun yanlış davranışlarına göz yumacağım anlamına gelmez.
D) Genç bir gazeteci fotoğraf çekmek için koşa koşa kalabalığa yaklaştı oysaki kalabalıktan hiç hoşlanmazdı.

3. I. gemiye
II. hedefi
III. yardım edemez
IV. olmayan
V. hiçbir
VI. rüzgâr

Numaralanmış sözlerle anlamlı ve kurallı bir cümle oluşturulmak istense doğru sıralama aşağıdakilerden hangisi olur?

- A) III - VI - I - V - IV - II
B) II - VI - I - V - IV - III
C) II - IV - I - V - VI - III
D) I - VI - III - V - IV - II

4. I. öğrencilerine öğrenme arzusu
II. soğuk demiri
III. döven bir demirci gibidir
IV. aşılayamayan bir öğretmen

Numaralanmış sözler anlamlı ve kurallı bir cümle oluşturacak biçimde sıralandığında hangisi baştan ikinci olur?

- A) I B) II C) III D) IV

5. Araştırmacılar, özel bir ahşap sayesinde evi soğutmak için gereken enerjiden tasarruf yapılabildiğini belirtiyor ancak evin ısısı azaldığı için kışın ısınma maliyeti de artıyor bu nedenle ----

Bu cümlede boş bırakılan yere düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) güneşin ısısından daha fazla yararlanılacağı düşünülüyor.
B) ahşap evlerin ağaçların bol olduğu yerlerde kullanılması planlanıyor.
C) ülke ekonomisine daha faydalı olacak evler yapılmaya başlandı.
D) bu evlerin, kışların ılık geçtiği bölgelerde kullanılması öneriliyor.

6. (I) Güneydoğu Asya'da bulunan Borneo, dünyanın en büyük üçüncü adası. (II) Büyük bölümü yağmur ormanlarıyla kaplı olan bu adada pek çok canlı türü yaşıyor. (III) Bu canlı türlerinin çoğu yalnızca bu adaya özgü başka bir deyişle onlara dünyanın başka hiçbir yerindeki doğal yaşam alanlarında rastlanmıyor. (IV) Bu özelliği dikkate alındığında araştırmacıların önemli bir uğrak noktası hâline geliyor Borneo.

Bu metinde numaralanmış cümlelerin hangisinde geçiş ve bağlantı ifadesine yer verilmiştir?

- A) I B) II C) III D) IV

7. Sanatçı bu eseriyle doğayla resim sanatı arasındaki köprüleri yıkarak ----

Bu cümlede boş bırakılan yere düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) köpüklü dalgaları, fırtınaları, karanlık gökyüzü manzaralarını çizmeyi tercih etmiştir.
B) kapalı mekânları, cansız nesneleri şiirine taşımıştır.
C) bir ressamın doğaya ihtiyaç duymaksızın da kendini anlatabileceğini kanıtlamıştır.
D) doğanın ritmini müziğine yansıtmayı ve farklı bir çizgide kendini ifade etmeyi başarmıştır.

8. (I) Ay'ın yeryüzündeki gölgesi, Brezilya'nın doğusundan başlayarak Atlas Okyanusu'nu geçip Türkiye'ye ulaşacak. (II) Tam tutulma, ülkemizde ilk olarak Antalya'da gözlenecek ve Ordu'ya kadar uzanan yaklaşık 160 kilometre genişliğinde bir şerit boyunca kuzeydoğuya doğru ilerleyecek. (III) Antalya'nın Manavgat ilçesi, tutulma merkezinde yer alıyor. (IV) Parçalı tutulma burada 12.38'de başlayacak.

Bu metinde numaralanmış cümlelerin hangisinde geçiş ve bağlantı ifadesine yer verilmiştir?

- A) I B) II C) III D) IV



Bilgi Notu

“İçin” sözcüğüyle kurulan “amaç-sonuç” ilişkili cümleler, neden-sonuç ilişkili cümlelerle karıştırılabilir. “İçin” sözcüğünün yerine “amacıyla” sözcüğü getirilebiliyorsa o cümle “amaç-sonuç” cümlesidir.

Örnek:

- Zinde kalmak için her sabah yarım saat yürüyüş yapardı.
- Zor durumda olduğu için ona yardım ettik.

Birinci cümlede “için” sözcüğü yerine “amacıyla” sözcüğü getirildiğinde cümlelerin anlamı bozulmaz dolayısıyla bu cümle “amaç-sonuç” cümlesidir. İkinci cümlede ise cümlelerin anlamı bozulduğundan cümle amaç-sonuç cümlesi değildir, neden-sonuç cümlesidir.

Cümleler arasında çeşitli anlam ilişkileri söz konusudur. Amaç, neden, koşul bildiren bu cümleler bir sonuca bağlanarak ifade edilir.

AMAÇ-SONUÇ CÜMLELERİ

Bir eylemin hangi amaçla gerçekleştirildiğini bildiren cümlelere **amaç-sonuç cümleleri** denir. Bu cümlelerde amaçlanan, ulaşılmak istenen bir durum söz konusudur.

Örnek:

- Eğlenceli zaman geçirmek için kendine farklı uğraşlar bulmuştu.
- ✓ Bu cümlede yapılan eylem “farklı uğraşlar bulmak”, amaçlanan durum ise “eğlenceli zaman geçirmek”tir.

Bir cümlede “amaç-sonuç ilişkisi” kurmak için **“diye, için, üzere, amacıyla”** sözcükleri kullanılır.

Örnek:

- Sınavı kazanayım **diye** gece gündüz çalışıyorum.
- Bilgi eksikliğini gidermek **için** konunun farklı yönleri üzerinde yoğunlaşıyordu.
- Kimseye görünmemek **amacıyla** evden erkenden çıkmıştı.
- Şikâyetini dile getirmek **üzere** söz almıştı.

Bir cümlede yükleme sorulan “Hangi amaçla?” sorusu cevap buluyorsa o cümle amaç-sonuç cümlesidir.

Örnek:

- Kendine güzel bir hayat kurabilsin diye her türlü fedakârlığı göstermiştik.
- Hangi amaçla?
- Güzel bir hayat kurabilmesi amacıyla
- Zamanını iyi kullanmak için kendisine bir çalışma programı hazırlamıştı.
- Hangi amaçla?
-



Etkinlik - 06

Aşağıdaki cümlelerde amaç bölümlerinin altını çizin.

a. Hepimiz sen mutlu ol diye çabalıyoruz	e. Sorunu çözebilmek için ablamdan yardım istedim.
b. Bizimle gelmek için annesinden izin istedi.	f. Zayıflayayım diye diyetisyene gidiyorum.
c. Sınavı kazansın diye tüm aile uğraşıyoruz.	g. Odaya güneş girmesi için perdeleri açtım.
ç. Ders çalışmak için odasına gitti.	ğ. Gezme için Artvin'e gidiyoruz.
d. Kitap almak amacıyla kütüphaneye gideceğiz.	h. Seni burada bekletmeyeyim diye koşarak geldim.

NEDEN-SONUÇ CÜMLELERİ

Bir eylemin hangi nedenle gerçekleştirildiğini bildiren cümlelere **neden-sonuç cümleleri** denir.

Örnek:

- Son zamanlarda zihni çok meşgul olduğundan işine odaklanamıyordu.

Neden: Zihninin meşgul olması

Sonuç: İşe odaklanamama

Örnek:

- Meşgul olduğu için aramaları yanıtlayamamış.

Neden: Meşgul olma

Sonuç:



Bilgi Notu

Bir cümlelerin neden-sonuç ilişkisi taşıması için “**için, ile, dolayısıyla, diye**” sözcükleri ve “**-diğinden, -dan, -maktan**” ekleri kullanılır.

Örnek:

- Düzgün düşünemediği **için** kurduğu cümleleri kimse anlayamıyordu.
- Can sıkıntısından ne yapacağını şaşırmıştı.
- Yağmurun vaktinde yağması **ile** fındıklar için doldurmuştu.
- Önerilerini kimse dinlemiyor **diye** toplantıdan ayrılmıştı.
- Işıklar kapalı **olduğundan** sağa sola çarparak ilerliyordu.
- Bilgisayar başında otur**maktan** gözlerim ağrıdı.
- Yoğunluk **dolayısıyla** tüm ürünler tükendi.



Etkinlik - 07

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri sebep ya da sonuç olacak şekilde tamamlayınız.

a.	Arabamız bozulduğundan
b.	 yoruldum.
c.	 elektrikleri kesilmiş.
ç.	Okula düzenli devam etmeyince
d.	 çünkü dün misafir geldi.
e.	Alerjisi olduğu için
f.	 çünkü telefonum bozuldu.
g.	 çok üzuldüm.
ğ.	Film çok sıkıcı olduğundan
h.	Mont çok ince olunca



Bilgi Notu

Bazı durumlarda farklı iki cümle, neden-sonuç ilişkisi kuracak şekilde sıralanır. Bu iki cümlelerin arasına “**bu nedenle**” veya “**çünkü**” sözlerinden biri getirildiğinde ortaya anlamlı bir bütün çıkar.

Örnek:

- Düzenli olarak C vitamini içeren besinler tüketti. (Bu nedenle) Grip salgınına rağmen hiç hasta olmadı.
- Hayranı olduğum tek şehir İstanbul'dur. (Çünkü) İstanbul'da aradığınız her şeyi rahatlıkla bulabilirsiniz.